

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

§. 1. An conjunx Catholicus licitè divertat ab altero propter hæresim?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

non probari sufficienter adulterium, contra alios docet Sanchez *cit. n. 47.* nisi con-tingeret in loco abdito, & secreto, ubi facile copula haberi posset; sic Castropal. *cit. n. 8.* qui idem dicendum iudicat in casu, quo aliqua litera amatoriae ipsius mulieris invenirentur, in quibus adulterium prateritum faceretur; sic etiam Menoch. *de presump. lib. 5. presump. 41.* Ceterum ad divortium celebrandum, non requiruntur ea indicia adulterii, quae violentam suspicionem; sed satis est, quae probabilem, & vehementem suspicionem indicarent, tradit Castropalaus *cit. in fine* ex Farinacio, Guttierrez, & aliis.

tus sit de spoliati adulterio; non tenetur obedire superiori, licet praecipiat, ut spoliato debitum reddat; quia nititur falsa praesumptione, quod, sine sufficienti fundamento adulterium probante, alterum eo usu spoliaret; ita Sanchez *cit. n. 22.* Menochius *de recuperanda possessione. n. 115.* & 38. cum aliis.

ARTICULUS III.

An ex aliis quoque causis innocens con-sequatur jus divortii quoad separationem thori?

In Concilio Trident. Sess. 24. de matr. 1548.

Can. 18. expressè habetur: si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges quoad thorum, seu cohabitationem, ad certum, incertumve tempus, fieri posse discernit, anathema sit. Ex hoc autem sequitur, non solum causam adulterii, sed alias quoque causas dari, ob quas ab innocente divortium à thoro, & cohabitatione fieri possit; Nec obstat, quod Christus *Matth. 19.* ad dimissionem conjugis mentionem faciat solius fornicationis; quia Christus in eo textu assignavit causam perpetui divortii; & sic nulla alia causa est perpetua ex se. 2. quia aliae causae non habent hoc ex oppositione cum matrimonio, sed ex aliis capitibus, ut patebit in sequentibus; & ideo necesse non erat, ut Christus eas speciali mentione exponeret.

§. I.

*An conjunx Catholicus licite diver-
tat ab altero propter ha-
resim?*

Quaestio est I. an haeresis unius con- 1549.

jugis sufficientem praebet causam divortii? Resp. affirmativè ex *c. fin. de Convers. conjugat.* ibi: mulier, quae in fide remansit, potest nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat iudicio Ecclesiae separata, ad religionem liberè con-
volare, & c. 2. h. t. mulier pro furto, vel alio crimine viri sui (nisi fidei suae religionem corrumpere velit) ab eo separari non debet. Verum si conjugem suam ad infidelitatis (intelligè, apostasiae) malefici-
cium

ccc 3

1546. Per hoc autem, quod exorta licet, super impotentia viri, ad matrimonii divisionem, ipse faceretur adulterium commissum, nec in iudicio ad divertendum habetur sufficiens probatio ex ea confessione; quia praesumi debet fraudulenta ad eludendam uxoris intentionem, & facta contra formam praescriptam in *c. ex l. viri, 5. de divort.* Illud etiam annorandum, quod innocens, qui se in suam continentiam, & si sine conjugio viveret, morale periculum sui lapsus in vitium carnis, non posset salvam conscientiam dimittere adulteram; nam eam dimittere non tenetur; fecus cavere periculum salutis propriae; ergo si ambo concurrant, tenebitur potius illud omittere, quod omitti potest sine peccato, quam se peccati periculo exponere, quod prohibetur.

1547. Si quaeras, quid agendum, si conjunx ab altero propter occultum adulterium, secluso scandalo, autoritate propria spoliatus firmet querelam, & petat restitutionem? Resp. statim esse restituendum, nec permitendam separationem, quousque adulterium plenè probatum sit, ut deciditur in *c. Significasti, de divort.* à sensu contrario, & apertius *c. 2. c. in literis. c. in conquestione. & c. item, cum quis, de restit. spol.* Et haec restitutio facienda est quoad omnia, etiam debiti restitutionem. *c. Redintegranda. 1. 2. & 3. qu. 1.* Hoc tamen de restitutione, quoad debiti redditionem, limita, ut non procedat, si spoliatus in continenti offerat probationes adulterii *c. literas. de restit. spoliat.* & docet Sanchez *lib. 10. D. 12. n. 15.* Sylvester *V. matrimonium. 10. q. 5.* Deinde, si cer-

cum traxerit, à Viro poterit separari. Et c. quanto. 7. eod. dicitur: conjugale vinculum non dissolvi, altero conjugum fidelium in hæresim, vel gentilitatis errorem lapsi. Ubi not. quòd dicat: *non dissolvi* propterea conjugale vinculum, nimirum, ut possit ad aliud matrimonium transire: ergo non prohibetur innocens, se ab illo separare thoro & cohabitatione; cujus ratio est ex Scriptura ad Tit. 3. *hæreticum hominem, post unam, & alteram monitionem devita;* & jure naturali, præcipiente, vitari periculum perversionis.

1550. Ad rectam horum intelligentiam, not. 1. distinguendum esse inter casum, quo ambo conjuges, dum erant Catholici, inierunt matrimonium; & eum, quo catholicus scienter cum hæretico inivit matrimonium. Nam conclusio, & allata jura, accedente quoque c. *Idololatria. 24. q. 1.* procedunt de primo casu, ubi unus Catholicorum conjugum labitur in hæresim, ac etiam monitus recusat resipiscere: de talibus enim absolutè sic loquitur Pontifex c. *fin. de heret. absolutos se noverint à debito fidelitatis homini, & totius obsequii, quicumque lapsis manifestè in hæresim, aliquo pacto, quacumque firmitate vallato, tenebantur adstricti.* Hæc porrò lex fundans jus divortii quoad thorum respectu manentis in fide, altero conjugum Catholicorum lapsi in hæresim, vel gentilitatem, communis est Viro & Uxori, sic, ut æque viro, lapsa muliere, resipiscere nolente; ac Uxori, lapsi Viro, concedat jus divertendi quoad thorum, & cohabitationem, ut constat ex cit. c. *quæ scribit. 2. b. t.* ibi: *In Viris quod præsentis sententiæ forma servetur.*

1551. Not. 2. in altero casu, quo Catholicus scienter contraxit cum hæretico, etiam si non sit spes conversionis, non licere Catholico divertere ab illo, titulo perseverantiæ, etiam contumacis in hæresi præcisè. Nam in tali casu scienter cum illo contrahens, præsumitur tacitè renuntiâsse juri, cæteroquin concessio in c. *fin. de heret.* excipit nisi à Viro, durante matrimonio (quod contraxit, *prudenter credens, se non turbendam in vera religione sua, uti non rarò fit, ubi Catholici hæreticis permixti vivere, & contrahere permittuntur*) ad defectionem sollicitaretur cum

animæ periculo. Tunc enim divertere posset, non ob ejus pertinaciam in hæresi præcisè; sed ex alio capite, ut dicemus infra. In casu autem, quo Catholicus contraxit cum hæretico cum promissione, aut prudenti spe, quod hæresim deseret, & Catholici conjugis religionem amplectetur, ille ab hoc potest divertere, conversionem, contracto matrimonio, recusante sic enim præsumi non potest renuntiâsse juri concessio in c. *fin. de heret.*

Not. 3. divortium innocenti concessum propter alterius adulterium, esse ex se perpetuum. c. *Intelleximus, de adulter.* ubi conjunx, qui alterum propter adulterium rejecit, illum recipere amplius non cogitur nisi & ipse de adulterio convinctur: divortium autem concessum propter alterius lapsum in hæresim, non esse perpetuum, sed temporale, dum Reus resipiscat juxta dicta. Neque requiritur lapsus frequentior, sed ad divortium ex adulterio, seu fornicatione carnali (facta nimirum per divisionem carnis in aliam) sufficit unicus lapsus; quia sic jam verificatur, lapsum esse in adulterium; quamvis ad divortium ex fornicatione spirituali non sufficiat unicus lapsus; sed requiratur simul, incorrigibilitas, & cervicositas in malo desertæ fidei, ut constat ex Apostolo supra relato, ibi: *post unam, & alteram monitionem devita.* Per fornicationem autem spirituales intelliguntur peccata adversantia fidei Christianæ, ut communiter loquuntur Doctores cum D. August. relato in c. *Idololatria, & c. Non solum. 38. q. 1.* Nam idololatria, & quælibet noxia superstitio, fornicatio est, ut ait S. August. in cit. c. *Idololatria.*

Not. 4. dupliciter fieri posse, quòd conjunx Catholicus divertat ab altero in hæresim lapsi. 1. si divertat ab illo, *Ecclesiæ judicio, 2. si sine illo, autoritate propria;* ubi advertendum, ut hic dicatur *judicio Ecclesiæ divertere*, non requiritur sententiæ divortii, sed sufficere declarationem hæresis in altero; sic Castropal. de *justa heret. punit. lib. 2. c. 7.* Covarr. de *sponsal. p. 2. c. 7. §. 5.* & alii. Nam, hoc positum jure naturali, & divino ipsi concessum est (ut diximus) jus divertendi, & quidem perpetuò, ut constabit ex n. seq.

Quæ-

1554. Quæstio est. 2. an conjunx Catholici, qui propter lapsum alterius in hæresim, ab hoc discessit, hæretico ipsum repenti, restituendus sit? Resp. cum distinctione; si discessit *judicio Ecclesie*, non teneri, nec cogi eum posse, ut ad restitutum, etiam respicientem, revertatur; sed, ei liberum esse, vel solum manere, vel ad Religionem transire, salvo tamen semper conjugali vinculo, quod in hoc casu non solvitur, ut dictum est. Si autem discessit ab eo *sine judicio Ecclesie* (nimirum *authoritate propria*) cogi posse, ut ad restitutum revertatur, si respicit, ad fidem catholicam reversus. Hoc probatur. 1. ex *c. fin. de convers. conjug.* relato jam supra, ibi: *Mulier potest, nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat, judicio Ecclesie, separata, ad religionem liberè convolare.* ubi ponitur. 1. expressè casus separationis factæ *judicio Ecclesie*, propter viri lapsum in infidelitatem; 2. *esto vir respiscat, ius religionem liberè intrandi, consequenter à obligationem ad Virum emendatum redeundi*, quod tamen aliqui limitant, apud Barbo. in *c. de illa. l. b. t.* ut non procedat, etiamsi Uxor à viro in hæresim lapso, *judicio Ecclesie* separata sit, nisi prius, quam ille respiscat, Religionem ingressa, & professâ sit. Quare licet religionem ingressa esset, si tamen Vir ab hæresi ad fidem prius reversus esset, quam illa profiteretur, censent eam viro repenti restituendam.

1555. Sed contrarium sentit Basilus Ponticius *lib. 9. c. 2. num. 3.* dicens: hoc textu non imponi necessitatem convolandi ad religionem, quasi vel debeat illum ab infidelitate redeuntem recipere; vel, ad statum religiosum convolare. Nam in hoc textu expressè dicitur, quod, *etiamsi vir hæreticus convertatur*, tamen, si ab eo separata est *judicio Ecclesie*, liberè possit ad religionem convolare; ergo in tali casu ei conceditur *jus non revertendi ad respicientem ab hæresi, cum libertate*, hoc est, potestate, vel religionem ingrediendi, etiam stante non reditu ad conversum; & ita etiam sentire videtur Gonzalez in *c. de illa. l. b. t. n. 3.*

1556. Probatur 2. ex dictis *c. de illa*, ubi expressè dicitur, quod mulier, quæ à

viro in hæresim lapso *sine judicio Ecclesie* discessit, eidem, cum reversus fuerit, sit reddenda; & si noluerit, compellenda: *si verò judicio Ecclesie ab eo recessit, ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendam.* Confirmari potest ex *c. Quanto. 7. b. t.* ubi Pontifex ait, per hanc ipsam responsonem illa solvitur quæstio, *utrum ad eum, qui ab hæresi, vel infidelitate revertitur, is, qui permansit in fide, redire cogatur?* nimirum, debere, quando ante *judicium Ecclesie* secessit; ne scilicet existimarent, hæresi dissolutum matrimonium quoad vinculum conjugale; ergo non, si post *judicium Ecclesie*.

Quod autem Ecclesia eum, qui ante 1557. *judicium Ecclesie* discessit ab altero, cogat redire, si respiscat, ratio est; quia ipse posset negare suam hæresim, & ante *judicium Ecclesie* de illa non constat. Et quoniam tali casu, quo innocens sine *judicio Ecclesie* discedit, jus divertendi (quod innocenti in hoc casu jure naturali & divino competit, ut cum communitur notat Gonzalez cit.) ex poena per Ecclesiam decreta simul accedit circumstantia *divertendi perpetuò*, ante *judicium Ecclesie* declarantis crimen, nondum habet innocens jus divertendi *perpetuò*; & sic etiam tenet Sanchez *lib. 10. hic. D. 15. num. 15.* Graffis. *p. 1. decis. lib. 2. c. 12. n. 22.* & alii.

Ex dictis sequitur. 1. in casu, quo 1558. unus conjugum Catholicorum labitur in hæresim, & monitus respiscere contumaciter renuit, innocentem, propriâ autoritate, posse ab illo, quoad thorum & cohabitationem, divertere ex *num. 1554.* teneri tamen tunc ad eum, ubi conversus fuerit, redire ex n. eod. quia licet habeat jus divertendi ab illo etiam propriâ autoritate, hoc tamen jus est solum ad divortium temporale ex *loc. cit. secus*, si discessit *judicio Ecclesie*, per *n. cit.* quibus adde, ejusmodi conjugem innocentem, *durante divortio solum temporali*, non posse mutare statum, (transcundo ad aliud matrimonium; quia per alterius hæresim non dissolvitur vinculum conjugale) vel intrando religionem, aut sacros ordines assumendo; quia nequit vi juris accepti plus, quam ei lege talis juris constitutivâ permittitur sit; at câ lege illi

illi non permittitur divortium thori, & cohabitationis, nisi quamdiu alter manet inemendatus, stante adhuc fide conjugali ad utrumque, si convertatur; ergo nequit aliquid cum hac fide impossibile eligere; ita communis.

1559. Sequitur, jus divertendi, concessum innocenti, propter lapsum alterius in hæresim, confurgere hoc ipso; quod alter à fide deficiat, si monitus non respiscat. Innocentem tamen non obligari ad usum ejus juris, nisi ubi adest morale periculum seductionis, de quo videtur loqui Sanchez *lib. 10. D. 15. num. 5.* volens, quoties maritus est hæreticus, & conversionem respuens, uxorem Catholicam, *per se loquendo*, teneri ab eo divertere. Nam in iis provinciis, ubi hæretici vivunt permixti cum Catholicis, non est casus metaphysicus, ut existimat P. Sanchez, quod uxores maneat constantes in fide Catholica, licet earum viri à fide deficiant, & in hæresi vivant; id, quod in multis Germaniæ locis experientia probat, & tenet Layman *lib. 5. p. 3. tr. 10. c. 7. num. 16.* & videtur alibi etiam sentire P. Sanchez *lib. 7. D. 72. num. 5.* concedens in ejusmodi locis licita conjugia Catholici cum hæretica; vel e contra, secluso periculo perversionis. Ut autem innocens à conjuge in hæresim lapsus, etiam propria autoritate, temporaliter divertat, sufficit, quod innocenti constet de alterius lapsu, & obstinatione. Nulli enim ejus *notoreitas* jure requisita est ad usum juris concessum autoritate juris naturalis, divini, aut humani, ut constat ex textibus allatis *à n. 1549.* præsertim, cum loquamur de divortio solum ad tempus.

1560. Ad extremum not. quando in *c. quanto. 7. b. t.* Innocentius III. ad propositam quæstionem referibit, & addit: *licet quidam Prædecessor noster* (nimirum Celestinus III. ut notat gloss. *ibidem V. Prædecessor*) *sensisse aliter videatur*, præsertim, cum glossa addat: *malè dixit Celestinus*; hæreticos ex hoc textu malè arguere, Pontificem errare posse, cum aliquid definit, ut summus totius Ecclesiæ Pastor. Nam ut rectè observat Azor. *p. 2. Instit. moral. lib. 5. c. 4. q. 3.* ex hoc textu nihil probatur. Nec enim rectè dicitur: *hoc, in corpore Juris Canonici continetur*;

ergo *eo ipso definitum est à Pontifice, ut capite totius Ecclesiæ*; quia multa in corpore illius juris continentur, quæ Pontifices non definiunt; sed, tantum *mentem*, ac sensum suum quæstioni propositæ *aperiunt*, ut secundum eum interim agatur, dum res definiatur. Et ideo etiam in eo ipso textu Innocentius III. cautè dixit: prædictum Antecessorem suum aliter *sensisse*; non autem, *definisisse*.

Si quæras 1. quando conjux innocens censeatur, jus divertendi à lapsus in hæresim, condonare? seu, an conjux innocens alteri in hæresim lapsus censeatur remittere jus ab eo divertendi, si post lapsum ei nihilominus conjugaliter convivat per copulam carnalem? Resp. cum distinctione. Nam, vel ponit casus, *illam ipsi copulari ante judicium Ecclesiæ, vel post?* Si primum? censei omnino tacitè cessisse jus divertendi *temporaliter*; non autem *perpetuò*; si secundum? etiam cessisse *istud*. Prius enim, hoc jus divertendi *perpetuò*, nondum habuit; adeoq; illi per talem actum, nec tacitè, renuntiare censei potest; secus est de jure, quod habuit, si absit periculum perversionis, quod moraliter abesse posse, ex dictis constat. Nam jus divertendi eo casu liberum innocenti relinquatur, quod indicat, in ejus favorem inductum esse; favori autem renuntiari potest, si vult, secluso, ut dixi, periculo animæ. Sic Pontius *cit. lib. 5. c. 22. n. 5.*

Si quæras 2. an in casu, quo unus Catholicorum conjugum in hæresim lapsus, & ab innocente relictus est, sit compensationi locus? seu, quod idem est, an si unus conjugum Catholicorum commisit adulterium, & alter lapsus est in hæresim, adulter ab hæretico possit divertere quoad thorum, & cohabitationem. Resp. non posse divertere *perpetuò*; ante judicium Ecclesiæ; posse tamen *temporaliter* ex dict. Nec obstat, quod ei hæreticus possit opponere adulterium. Nam, hoc etiam probato, solum evincit, quod ipse possit, si velit, *perpetuò* ejicere adulterum.

Dices: saltem in casu, quo adulter agit contra hæreticum ad divortium coram Judice Ecclesiastico, adulterii oppositio evincet compensationem, ut ipse titulo hæresis ab illo repelli non possit. Resp. non dari compensationem, cum sint delicta *diver-*

diversæ rationis, & jns repetendi alterum concedatur nocenti solum, cum ipse est emendatus, ante judicium Ecclesiæ de divortio; vel innocens, factus est nocens ejusdem criminis, directè pugnantis cum fide conjugali. Et ideo, si adulter judicio Ecclesiæ separatur ab altero propter hæresim, nec adulter cogetur recipere hæreticum quamvis emendatum ex n. 1554. nec hæreticus adulterum, cum ex hoc habeat perpetui divortii jus quæsitum.

§. 2.

An periculum animæ præstet justam causam divortii?

Resp. si unus conjugum alterum pertrahat, ac sollicitet ad peccatum, ut hic illi sine periculo animæ convivere non possit, jure naturali concessum esse innocenti, & periclitanti, divortium celebrare, dum durat periculum. Constat hoc. I. ex *Matth. 18. si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te*; ubi S. Hieronymus per *oculum* intelligit *conjunctos*, ut Patrem, filium, Uxorē &c. qui alteri causa sunt ruinæ spiritualis. Unde in *c. Valet. dist. 8.* refertur Isidorus. *l. 2. de summo bono c. 10.* dicens: *congruum est, ubi etiam corporaliter avelli, ubi quisq; illi celebris deseruit. Nam locus, ubi quisq; prædè vixit, hoc in aspectu mentis opponit, quod sape ibi vel cogitavit, vel gessit.* Et hanc sententiam tenet Sanchez *l. 10. D. 17. num. 5.* Sylvester *V. Divortium*, qu. 6. Pontius *l. 9. c. 23. num. 1.* Not. tamen alia crimina, quibus unus conjugum infectus est, etiam si gravia sint, extra adulterium, & hæresim, non dare innocenti jus divortii etiam temporalis, nisi annexum habeant morale, seu probabile periculum innocentis seducendi, vel pertrahendi in animæ ruinam, aut grave periculum corporis; ut docet D. Thomas. *in 4. dist. 39. q. unic. a. 6.* Sanchez *cit. num. 3.* nam aliter potestas divertendi, nec jure naturali, nec positivo concessa reperitur.

1565. Illud hic annotare visum est, quando vir hæreticus Uxori mandat actus in Catholica religionis contemptum, vel irrationem coram aliis (v. g. *diebus vetitis coquere, & secum carnes comedere, sacrum* Tom. IV.

negligere festis diebus, & similia quæ subinde hæretici faciunt in Ecclesiæ Catholicae respectum) præberi Catholicae justam causam divertendi; quia tales actus ea Uxor sine gravi peccato facere non potest; de quo plura Gobat in *Theol. Juridomoralis c. 33. Sect. 2. à num. 40.* Ex hoc autem per oppositum colligitur cum Castropalao *de sponsal. D. 3. p. 6. §. 9. num. 1.* quoties conjuges sine gravi periculo corporis, vel animæ nequeunt simul habitare, dati sufficientem causam divortii *temporalis*. Nam nemo ex promissione sua intendit se obligare ad grave damnum, vel periculum corporis (nam animæ, aliunde non potest) nisi ad summum, quando conjungitur cum eo, quod secum feret conjugium, quale est periculum in partu &c.

§. 3.

An periculum corporis præstet justam causam divortii?

In hac questione non agimus de 1566. periculo corporis, quod alteri nascitur ex actibus usui conjugali non tardè succedentibus v. g. in periculo partus, vel similibus; nec etiam de casu, ratione morbi contagiosi, de quo dictum est à n. 1030. sed potissimum ex crudelitate, & sævitia alterius. Ob hanc igitur causam omnino, non tantum jure naturali, sed etiam positivo, patienti permittitur est divortium à thoro, & cohabitatione conjugis sævi, ut docet communis. *Jure naturali*; Nam nullus conjugum, matrimonium contrahens, consentit in individuam vitæ societatem, *per communem thorum, & cohabitationem cum conjuge*, non ut conjugem, & vitæ sociam; sed sævè, ac crudeliter alterum tractantem, igitur, quoad hoc, defectu consensûs, jure naturali, quoad cohabitationem, & thorum, in talibus circumstantiis, deficit obligatio; *jure etiam positivo*; quod maxime patet ex *c. Literas. 13. de restitut. spoliator*; ubi Archidiacono Bituricensi, post alia proponenti, *an, si mulier recessit à viro propter ejus sævitiam, & hic eam petat sibi restitui, hac restitutio fieri debeat, etiamsi mulier in continentem probationes offerat?* Nam ad hoc quoad præsentem casum, rescribens Innocentius III. respondit:

D d d

spondit: